

verplicht, wanneer hij nu eens een gedetailleerd plan ontwierp van een internationale Calvinistische aktie, waarbij de centrale aktie uitgaat van de kerk en welke toch de door hem genoemde levensgebieden bestrijkt.

Dan kan ieder oordeelen of zulk een plan uitvoerbaar is, dan wel of het naar het rijk der hersenschimmen moet worden verwezen.

Het plan dient zoo konkreet mogelijk te zijn.

Met algemeenheden komt men er niet.

HEPP.

## LITERATUUR EN KUNST

Cyriel Buysse zeventig jaar.

„Een veelschrijver, die nooit te veel schrijft.”

Met deze woorden karakteriseerde het „Handelsblad” in een jubileumartikel den Vlaamschen Auteurs Cyriel Buysse, die een dezer dagen den 70-jarigen leeftijd bereikte.

En deze typeering is even juist als ze waardeurend is.

In de lange jaren, die Buysse als Schrijver heeft gewerkt, zijn tientallen van grootere en kleinere boeken van zijn hand verschenen, vooral heel veel romans, en tmerkwadige van deze omvangrijke productie is, zooals het „Handelsblad” terecht opmerkt, dat zijn werk van latere jaren nog geheel dezelfde veerkracht toont, die dat van zijn jeugdiger leeftijd heeft. Daarom kan het blad ook zeggen, dat hij nooit te veel schrijft. Want wat het goede was in de geschriften van den Buysse van voor jaren, is nog het goede in den Buysse van heden. Nog altijd kan van hem getuigd worden, wat de Bom ergens zegt: hij heeft „een vermogen dat misschien in de beide Nederlanden geen enkele andere Schrijver in gelijke mate bezit: het vermogen van vertellen, de gave van vertellen”....

Waar bij herhaling ook in ons blad een nieuw verschenen boek van Buysse besproken is, zal het mogelijk onze lezers interesseeren, als we over zijn persoon en werk in 'algemeen in dit artikel eenige opmerkingen maken.

Tegelijk volgen we daarmee de gewoonte om bij gelegenheid van personalia in de Schrijverswereld over den betrokken Auteur in deze weekrubriek te handelen.

Cyriel Gustaaf Emiel Buysse werd in 1859 te Nevele in Oost-Vlaanderen geboren. Zijn Vader was een industrieel, maar door zijn familie liep een artistieke ader: de gezusters Rosalie en Virginie Loveling, dichters beiden van bekendheid, Paul Fredericq, de befaamde historicus, de hoogleraar Julius Mac Leod waren verwanten en hebben zich — met name van de eerstgenoemden weten we dat — voor zijn schrijversontwikkeling geïnteresseerd. De vader wilde zijn zoon in de olieslagerij doen opvolgen en zond hem voor zijn vorming naar Amerika. Maar, aldus vertelde Buysse zelf aan zijn interviewer d'Oliveira, in het dollarland voelde de jonge reiziger zich in 't geheel niet thuis; hem beving heimwee naar zijn Vlaamschen grond en steeds meer kwam hij tot het bewustzijn, dat in het zaken-doen voor hem geen levensbevrediging

zou liggen. Vervuld van geheel andere plannen keerde hij naar huis terug en op de boot begon hij te schrijven, voor eigen genoegen. Het eerste verhaal, dat hij aldus componeerde, gaf hij aan Virginie Loveling ter lezing. Wel achtte ze eenige verandering noodig, maar ze keurde het toch publicatie waardig. 't Werd ingezonden en geplaatst in een tijdschrift en verscheen kort daarna ook afzonderlijk onder den titel „Guustjen en Zieneken”. Al gauw volgden toen zijn grootere boeken: „De Biezenstekker” en „Het Recht van den Sterkste”, die eens en voorgoed zijn naam vestigden. Hij kwam in aanraking met de jongeren van zijn tijd en werd zoo een van de eerste „Van Nu en Straksers”, die, naar men weet, de Tachtigers waren van de Vlaamsche literatuur. Onderscheidene bijdragen leverde hij aan „Van Nu en Straks” en later ook aan „Groot Nederland”, waarvoor hij mede-oprichter was en nog altijd medewerker is.

Als jong schrijver stond hij onder den invloed van Zola, Camille Lemonnier, Guy de Maupassant e.d. en dat stempelde van meet aan zijn werk: hij werd naturalist, een van die Auteurs, die, naar het zeggen van Prof. Vermeylen, „uitgaan van de werkelijkheid, zooals die zich voordoet, zooals die door ieder aandachtig toeschouwer kan waargenomen worden; (wier) verbeelding zich richt naar de gegevens van de werkelijkheid en haar ondergeschikt (is), die de werkelijkheid in haar geheel (aanvaarden), zonder haar naar den maatstaf van mooi of lelijk, goed of kwaad, te verminken of te vervormen”. Men kent deze naturalisten uit den eersten Tachtigerstrijd. Men weet, hoe ze aan de opleving der literaire kunst een bepaald (sindsdien gewijzigd) karakter hebben gegeven en belangrijk werk hebben tot stand gebracht.

Geheel in aansluiting bij dat naturalistisch type had Buysse bij het schrijven van zijn boeken niet een bepaalde bedoeling: „U moet mijn werk nemen zooals het is” verklaarde hij aan d'Oliveira, „zonder bijbedoeling. Wel getrokken uit dingen, die om mij heen gebeurd zijn — ik zit hier midden in mijn onderwerpen — maar zonder de bedoeling om met het schrijven iets te bereiken”. Deze karakteristieke naturalistische trek is hem bijgebleven, ook nadat het naturalisme als literaire richting was „dood” gegaan en veelszins tegengestelde opvattingen begonnen te overheerschen. Nog immer is Buysse's literatuur zonder bijbedoeling: „Ik wil niets leeren aan de menschen, ik ken slechts de behoefte om wat ik sterk voel, mee te deelen” is nog zijn devies. En dat is zeker een van de voornaamste redenen, dat zijn werk die frisheid heeft behouden, die het in eerste instantie zijn aantrekkelijkheid gaf.

Weergave van de werkelijkheid is dus het essentiële van Buysse's kunst. Maar dan „natuurlijk met de transformatie, die een artiest aan de werkelijkheid geeft”, gelijk hij de bekende naturalistische opvatting tegenover zijn interviewer formuleerde. „De beschrijving van een realiteit is toch heel iets anders dan die realiteit.... Ik zie de werkelijkheid vóór mij en op de werkelijkheid, die als beeld in mijn hoofd zit, ga ik bouwen. Maar er komt zooveel bij en er gaat zooveel af.... Al wat ik zie interesseert mij. Alle verschijnselen van het leven zijn vol belang voor mij. Van het grootste tot het kleinste vind ik alles belangrijk”....

Nog eens weer — dit alles is de echt-naturalistische kunstidee. Maar ten dezen speelt toch ook Buysse's aanleg een belangrijke rol. Hij bezit vóór

alles de gave van directe en doordringende waarneming; hij ziet onmiddellijk en met een steeds weer verrassende helderheid het verband, dat er is tusschen de uiterlijke verschijning van menschen en dingen en hun eigenlijkheid. En dan is hij bovendien een meester in de kunst van typeeren en beschikt hij over een bijzonder plastisch vermogen.

Er is dus bij Buysse een sterk-sprekend verband tusschen richting en aanleg en dat verklaart eenzijdig het feit, dat zijn werk meer dan gewone waarde heeft, aan den anderen kant het verschijnsel, dat hij, bij alle verandering in de kunstopvattingen die hij heeft meegemaakt, steeds aan zijn oude principe is trouw gebleven.

De rij van Buysse's geschriften is, gelijk men weet, zeer aanzienlijk. Het getal van zijn grootere en kleinere boeken, romans en novellen, bedraagt meer dan veertig. Maar, geheel in overeenstemming met de boven aangegeven analyse, vormt dat omvangrijke oeuvre toch een duidelijk geheel. 't Is niet groot van dramatisch gebeuren of aangrijpende sentimenten, doch werkelijkheidsteekening, beschrijving van of verhaal over dat waarin en waardoor de alledaagsche werkelijkheid belangwekkend is.

Het beschrijvende is veelal natuurlyriek, „een innig doordringen tot het landelijk leven in details”. Buysse woont en werkt 'zomers op het Vlaamsche land, midden in de weelde van wijde landouwen en klare luchten en van dat leven in de natuur geeft hij zijn indrukken, niet in expressivistischen zin, maar zoo, dat de lezer zelf aanschouwer is. „Zomerland”, „k Herinner mij” e.d. zijn van dit genre van z'n werk de voorbeelden.

Zijn verhalen betreffen altijd weer de menschen van het land. Hij ziet die menschen, „met de landschappen er rond”, zooals Vermeylen zegt. En dan treft hem in 't bijzonder het moeielijke, dikwijls ellendige van hun bestaan. „Arm Vlaanderen” is eigenlijk steeds zijn onderwerp. „Zijn menschen”, aldus citeer ik nog eens Vermeylen, „zijn menschen zouden materiaal kunnen zijn voor een studie over de maatschappelijke toestanden in Vlaanderen”, want „de meest verschillende typen uit de meest verschillende standen wandelen door zijn boeken”. Daarbij zet dan het naturalistische van zijn kunst zijn verhalen in een bepaalde, dienovereenkomstige kleur. „Geen narigheid of grofheid in het leven, dat hij koel bekijkt”, aldus de Bom, „doet hem achteruit denken”. Als met houtschoor, in donkere, sombere trekken, teekent hij lijden en lijdensleed, de troosteloosheid van een armoedig zwogersbestaan, maar ook den drift der hartstochten, de verstomping en verdierlijking der lagere menschelijkheid. Daarom is er in dat „volksche” proza veel dat hard is en ruw, staat er naast den Vlaamschen werker ook de bruut. Men denke aan „Het Recht van den Sterkste”, aan „Het Leven van Rozeke van Dalen”, aan „Van Arme menschen”, „Wroeging” e.d. Daarom ook is het realisme, de werkelijkheidsbeelding van Buysse, dikwijls sluitend: het verruwde, bandeloze, laag-zinnelijke wordt er zoo geheel ongehoord door weergegeven.

Maar deze werkelijkheidszin brengt ook een ander effect mee: óók de Vlaamsche humor leeft in Buysse's boeken. Wie gelezen heeft „Het Ezelke” of „Het Bolleken” heeft er van genoten en het echte van dien humor gezien, het diepmensche-

## POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHEISEN

Getallensymboliek.

II. (Slot.)

Wanneer dus dit het nuchtere feit is, dat Christus sterven moet met het gezicht op een geschonden harmonie, dan is voor ons hiermee ook de diepte van het lijden onder het verraad van Judas benaderd.

Zie, hoe God Zijn Zoon beproeft. Zie, hoe Satan Hem verzoekt. Hij, die met een twaalfal begonnen is, kan Hij er wel mee eindigen? Hij, die Messias zich voelde, kan Hij Zijn pretentie handhaven? De Judaskus, het geschonden twaalfal, is even smartelijk voor Jezus' ziel, en even raadsvol voor Jezus' geest, als een spijker en een doornenkroon in Jezus' vleesch. De wet van den afgehouden tronk moet Hij volkomen aanvaarden. Aan het kruis gaat Davids huis onder, naar zijn uiterlijke heerlijkheid. En ook het werkresultaat van Christus gaat naar het uitwendige onder. Niet slechts de Christus zelf in Zijn menselijke natuur, maar ook het werk van Christus, gesymboliseerd in dat twaalfal, wordt in dezen nacht geschonden. Deze middeljaar kan, als dit alles het einde is, niet zeggen: ik ga wel onder, maar mijn werk mogen ze ten minste zien. Want als Zijn werk geschonden is, met Zijn eigen persoonlijke glorie mee, dan blijft ook dat verbroken werk geen troostgrond tegen Zijn dood.

Nu zal Jezus bewijzen moeten of Hij geloof heeft in God.

Er is maar één uitweg nu, dat is de uitweg van Abraham, den vader aller geloovigen. Want wanneer Abraham zijn zoon moet slachten, dat wil

zeggen: zijn trotschen boom zelf maken moet tot een afgehouden tronk, dan troost hij zich in God, dat God machtig is ook uit den dood het leven voor den dag te halen.

Die zelfde vraag legt God Zijn Zoon nu voor, als Hij Hem kussen laat door Judas. God schendt Zijn harmonie, God breekt Zijn mooi geal, God werpt Zijn prachtig mozaïekwerk door elkaar. O, hoe die kus hier brandt! Maar het is Gods stem, die Hem vraagt: gelooft gij nu, gij zoon des menschen, dat God machtig is, u uit de dooden weer te roepen? Gelooft gij nu, dat gij een toekomst hebben zult, en dat gij zoo uw twaalfal wel geschonden ziet in uw dood, maar dat niettemin de twaalfaltronen van het Nieuwe Verbond zullen blijven bestaan tegenover die van het Oude Verbond rondom den éénen troon van God en van het Lam? Gelooft gij dat?

Ja, daar is geloof in den grooten David van het Nieuwe Verbond. Daar is geloof in het Hoofd en den Middelaar van het genade-verbond. Hij laat Zijn handen binden, dat is: Hij laat Zichzelf ten doode voeren, eer Hij het twaalfal weer completeren kan, omdat Hij weet, en gelooft, en ons bewijzen komt, dat Zijn kruis NIET IS EEN PAUZE IN ZIJN WERK. Het kruis wordt gevolgd door opstanding, hemelvaart, pinksterfeest. In den Geest komt Christus toch terug straks naar de wereld. En dan zal Hij zelf Zijn twaalfal, door de aanwijzing van den Geest, toch weer volledig maken en het dan eerst stellen in de zuivere orde.

Zoo kan Jezus sterven gaan, met het gezicht op een torso, omdat hij weet, dat Zijn zuivere harmonie haar ware sculptuur op Zijn eigen tijd toch zal volbrengen.

In dit geloof is Christus dan ook voor ons geen ergernis meer en geen dwaasheid, maar kracht en wijsheid Gods. Alleen dit geloof kan den

Judaskus in deze benauwde wereld overwinnen. Dit geloof leert Christus zien als Aarons meerdere; want Aäron draagt de borstlap met twaalf steenen wel over, doch kan niet één ervan uit eigen kracht behouden; doch Christus' dood heeft schifting gemaakt tusschen valsche en ware steenen, en heeft zoo, door den dood heen, de ware steenen tot een zuiver twaalfal afgerond en op Gods eigen hart gelegd. Dit geloof leert Christus zien, niet als een mislukten koning, die Davids afgehouden tronk een scheut wel schieten laat, maar dan ook weer in dien nieuwen schent zelf andermaal mislukt, want het laat ons een Christus zien, die door den Judaskus op eigen wijs te dragen, de ergernis ervan overwint in zich zelve, wijl Hij nu bewijzen komt, dat Zijn werk niet „af” kan zijn met het kruis, maar eerst volkomen wordt in opstanding en verheerlijking, en als Hij weerkeert in den Geest.

Ook aan den Judaskus wordt ieder mensch openbaar, dat ligt niet aan Judas, maar aan Jezus. Tusschen Judas' lippen en Jezus' gelaat ligt het heele vraagstuk van geloof en ongeloof.

De menschen gaan hier onherroepelijk uiteen.

En er blijft maar één conclusie.

INDIEN Christus' Rijk van deze wereld is, en indien Zijn twaalfal-kiezen een vrucht is niet van messiaansche krachten, maar van overspannen verbeelding, en indien het met den dood van Jezus uit is, en indien het Christendom niet leeft uit kracht van den historischen Jezus, die gedood is bij een gehavend twaalfal, maar herrezen is tot het herstel van Zijn geschonden harmonie,

— indien, zeg ik, dit alles waar is, —

dan is Judas wel de man, aan wien de smet van den verrader kleeft, maar meer heeft Judas dan ook niet misdaan. En dan is Jezus wel „ongelukkig in de vriendschap”, en wel een profeet zonder „succes”, maar dan is de kus van Judas geen verraad ten overstaan van de andere wereld, de wereld Gods, de wereld van het